

نامه مهم 80 استاد و پژوهشگر اقتصاد اسلامی به دکتر پزشکیان

جمعی از اساتید و پژوهشگران اقتصاد اسلامی در نامه‌ای سرگشاده خطاب به رئیس جمهوری کشورمان ضمن تاکید بر ضرورت انجام اصلاحات اقتصادی، تاکید کردند؛ «مردم در حالی به شدت زیر فشار تنگنای معیشتی قرار دارند که برخی ذی‌نفعان با رانت‌جویی از منافع سرشار ارزی و ریالی برخوردارند و با دادن آدرس غلط، سرکوب بودجه دولت و وارد کردن شوک‌های جدید قیمتی به سفره و معیشت مردم را مطالبه می‌کنند؛ عمل به این توصیه‌های شکست‌خورده نه تنها دولت را دچار کسری‌های بودجه مزمن می‌کند، بلکه زمینه نارضایتی عمومی را فراهم می‌نماید».

در بخش دیگری از این نامه که به امضای 80 چهره شاخص رسیده است، با اشاره به ضرورت اصلاح سیاست‌های ارزی آمده است؛ «یکی از دلایل اساسی تورم‌های مزمن در اقتصاد ایران اتخاذ سیاست‌های نادرست ارزی و دلاری شدن هزینه تولید در ایران است؛ سیاستی که باعث افزایش هزینه تولید و به تبع افزایش تورم ناشی از هزینه تولید شده و در ادامه با افزایش نقدینه‌خواهی تورم ناشی از فشار تقاضا را نیز به دنبال داشته است و نه تنها سفره و معیشت مردم را با تنگنای جدی مواجه کرده است؛ بلکه کسری بودجه دولت را نیز تشدید کرده است و اقتصاد ایران را در یک تله تورمی خودافزا گرفتار کرده است».

رئیس‌جمهور محترم، جناب آقای دکتر مسعود پزشکیان

با سلام و احترام،

اقتصاد ایران با بهره‌مندی از منابع و سرمایه‌های فراوان، از توانمندی‌های بالایی برای رشد و پیشرفت برخوردار است. بدون شک، دستاوردهای برجسته‌ی جمهوری اسلامی ایران در عرصه‌هایی مانند زیرساخت‌ها، فناوری‌های دفاعی و هسته‌ای، و توسعه‌ی صنایع دانش‌بنیان، امیدبخش و قابل‌تقدیر است.

با این حال، بروز چالش‌هایی چون نرخ تورم بالا، کاهش رشد اقتصادی و کندی سرمایه‌گذاری در بخش تولید، آسیب‌های جدی به معیشت مردم وارد کرده است. هرچند بخشی از این مشکلات ریشه در تحریم‌های ظالمانه‌ی خارجی دارد، ولی نباید نقش اشتباهات سیاستی داخلی در تشدید این وضعیت را نادیده گرفت. متأسفانه برخی از افراد مؤثر در فرآیند تصمیم‌گیری اقتصادی کشور، با ارائه‌ی تحلیل‌های نادرست و دادن «آدرس غلط» درباره‌ی ریشه‌های مشکلات، توصیه‌هایی چون اتخاذ سیاست‌های به‌شدت انقباضی در بودجه و اعمال شوک‌های قیمتی جدید را به جنابعالی ارائه می‌دهند.

ما امضاکنندگان این نامه، که جمعی از اساتید و پژوهشگران اقتصاد اسلامی هستیم، بر این باور تأکید داریم که اصلاح سیاست‌های اقتصادی نادرست — به ویژه در حوزه ارز — و تخصیص عادلانه‌تر و کارآمدتر منابع عمومی، شرط لازم برای برون‌رفت از مشکلات کنونی اقتصاد کشور است.

بر اساس مبانی قرآنی و روایی و فرمایش امیر مومنان(ع) بر توجه به حقوق محرومان و برپایی عدالت، دولت اسلامی مسئولیتی اساسی در قبال معیشت مردم و صیانت از سفره‌ی محرومان — حتی در سخت‌ترین شرایط — دارد. توصیه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بر توجه به معیشت مردم و همراهی همیشگی مردم با دولت، به‌ویژه در دوران جنگ ۱۲ روزه با رژیم صهیونیستی ایجاب می‌کند که معیشت آنان، مورد توجه جدی قرار گیرد.

اکنون مردم به‌شدت زیر فشار تنگنای معیشتی قرار دارند، حال آنکه برخی ذی‌نفعان با رانت‌جویی از منافع سرشار ارزی و ریالی بهره‌مند می‌شوند. حیات این اقلیت برخوردار در تاریک‌خانه‌های عدم شفافیت جریان دارد؛ چراکه فقدان شفافیت در تخصیص ارز و بودجه به آنان اجازه می‌دهد هویت خود را پنهان کرده و هزینه‌های ناکارآمدی خویش را به بیت‌المال تحمیل نمایند. این گروه با دادن آدرس غلط، سرکوب بودجه‌ی دولت و وارد کردن شوک‌های قیمتی جدید به سفره‌ی مردم را مطالبه می‌کنند. عمل به چنین توصیه‌های شکست‌خورده‌ای و تمایل به اجرای سیاست‌های ارزی اشتباه، آن هم در سالی که به نام «سرمایه‌گذاری برای تولید» نام‌گذاری شده، نه‌تنها دولت را در دام کسری بودجه‌ی مزمن می‌اندازد، که زمینه‌ساز نارضایتی عمومی خواهد شد. نباید گذاشت گروهی زیاده‌خواه با دادن آدرس‌های غلط، دولت را به گروگان بگیرند.

در شرایط جنگ ترکیبی پیش‌رو، به ویژه جنگ اقتصادی دشمن، پیروی از توصیه‌های بازار آزاد و دستورالعمل‌های مخرب نهادهایی مانند صندوق بین‌المللی پول، همسویی با اهداف تحمیلی دشمن است. راه‌حل مشکلات کشور، وادادگی در برابر انحصارگران صاحب نفوذ نیست؛ بلکه نجات اقتصاد ایران در گرو عمل جسورانه به سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است.

یکی از دلایل اساسی تورم‌های مزمن در اقتصاد ایران اتخاذ سیاست‌های نادرست ارزی و فروش منابع تولید داخلی مانند فولاد و انرژی به قیمت دلاری است. سیاستی که از یک سو با افزایش هزینه‌ی تولید، تورم ناشی از هزینه را دامن زده و از سوی دیگر با ایجاد افزایش در تقاضای نقدینگی، تورم فشار تقاضا را نیز تشدید کرده است. این چرخه‌ی معیوب نه تنها سفره‌ی مردم را تحت فشار شدید قرار داده و کسری بودجه‌ی دولت را عمیق‌تر کرده، بلکه اقتصاد کشور را در دام یک تله‌ی تورمی خودتقویت‌کننده اسیر نموده است.

امضا کنندگان این نامه با پذیرش ضرورت اصلاحات اقتصادی، تأکید می‌کنند که آغازگاه این اصلاحات نباید سفره‌ی مردم باشد. اتخاذ سیاست مالی به شدت انقباضی نیز راه‌حل مشکل نیست. چراکه کسری بودجه

دولت معلول سیاست‌های نادرست ارزی و رانت‌جویی نهادها و انحصارگرانی است که از افزایش نرخ ارز و بی‌ثباتی اقتصادی سود می‌برند.

راه‌حل اساسی، مقابله با رانت‌های غیرمولد ارزی و ریالی است که سرمایه‌گذاری در تولید را بی‌صرفه کرده و به جای آن، فضای دلالی و سفته‌بازی را در اقتصاد ایران دامن زده‌اند. اگر سیاست ارزی اصلاح و مدیریت هوشمندانه‌ای بر عرضه و تقاضای ارز اعمال شود، نه تنها ثبات به اقتصاد بازخواهد گشت، که کسری بودجه نیز به صورت ساختاری کاهش خواهد یافت. آن‌گاه حتی با به‌کارگیری اصلاحات غیرقیمتی نیز می‌توان به بهبود کارایی و عدالت در اقتصاد یاری رساند و سرمایه‌ی اجتماعی لازم برای پیشبرد اصلاحات اقتصادی را نیز فراهم آورد.

دستیابی به این هدف، حتی در شرایط دشوار کنونی معیشتی، ناممکن نیست. تجربه موفق عدول از سیاست‌های مخرب تعدیل اقتصادی در دهه ۱۳۷۰ گواه آن است که با کنار گذاشتن راهکارهای نادرست، می‌توان به سرعت بر مشکلات فائق آمد و اقتصاد را به مسیر درست هدایت کرد.

در اواسط دهه‌ی ۱۳۷۰، تجربه‌ی موفق مرحوم هاشمی رفسنجانی نشان داد که با کنار گذاشتن سیاست تعدیل ساختاری ناکارآمد و سپردن مدیریت اقتصاد به اساتید مجرب و دلسوز، می‌توان به نتایج چشمگیری دست یافت: تورم از ۵۰ درصد به ۲۳ درصد کاهش یافت و رشد اقتصادی از ۳ درصد به ۶ درصد رسید. این دستاورد که حاصل عدول از سیاست‌های نادرست و پرهیز از شوک‌درمانی بود، گواه آن است که تحولی مشابه در دوره‌ی شما نیز شدنی است. به نظر می‌رسد شما نیز از شجاعت و تعهد لازم برای این دگرگونی اساسی برخوردارید و بی‌تردید آیندگان این اقدام را ارج خواهند نهاد.

در شرایطی که مردم با مشکلات طاقت‌فرسای معیشتی دست‌وپنجه نرم می‌کنند، برخی نهادها و افراد با سوءاستفاده از این وضعیت، منافع ارزی و ریالی هنگفتی به جیب می‌زنند؛ از جمله صادرکنندگان خام‌فروشی که با خودداری از بازگرداندن ارز حاصل از صادرات، بازار ارز را ملتهب کرده و از افزایش نرخ ارز و کاهش ارزش پول ملی، درآمدهای کلانی کسب می‌کنند.

برخی بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری نیز با در اختیار داشتن منابع ارزی گسترده و تسعیر آن به نرخ‌های بالاتر، به درآمدهای بادآورده و کلانی دست می‌یابند و حتی ناکارآمدی خود را در پشت این منافع پنهان می‌کنند. این بانک‌ها با شناسایی سود ناشی از افزایش دارایی‌های ارزی، آن را به عنوان سرمایه خود قلمداد کرده و در ازای آن، به خلق نقدینگی مخرب و تزریق آن به نهادهای وابسته به خود اقدام می‌نمایند. اقدامی که نه تنها به تشدید تورم می‌انجامد، بلکه بی‌عدالتی و شکاف طبقاتی را نیز عمیق‌تر می‌سازد. مدیریت خلق بی‌ضابطه نقدینگی بانکی در کنار مقابله با رانت‌جویی بانکها و مؤسسات اعتباری از محل افزایش نرخ ارز می‌تواند آرامش را به نظام مالی کشور بازگرداند.

در این شرایط حساس، مردم ظرفیت تحمل شوک‌های قیمتی جدید را از دست داده‌اند. در وضعیت تورمی کنونی، اجرای سیاست‌هایی مانند افزایش قیمت حامل‌های انرژی، حذف یا کاهش یارانه‌های تولید و کاهش ارزش ترجیحی نهاده‌های تولید، نه تنها بهبودی ایجاد نمی‌کند، که بحران را عمیق‌تر می‌نماید. متأسفانه ذی‌نفعان شوک‌درمانی و افزایش نرخ ارز، به جای تبیین درست مشکلات اقتصاد ایران، با فرافکنی، کسری بودجه دولت را عامل اصلی تورم معرفی می‌کنند؛ ادعایی که با شواهد نظری و تجربی ناسازگار است. اجرای این سیاست نه تنها بودجه جاری و عمرانی دولت را تحلیل برده، بلکه فشار مضاعفی بر معیشت مردم وارد کرده و نارضایتی عمومی را میان تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان گسترده است.

در شرایطی که بخش عمده‌ای از جامعه زیر فشار تورم قرار دارد، طرح این پرسش در مورد اصلاحات اقتصادی کاملاً طبیعی و مشروع است: «چه کسانی از بی‌ثباتی و نوسانات اقتصادی و ارزی منفعت می‌برند و این منافع هنگفت به جیب چه کسانی می‌رود؟»

حذف یا کاهش بودجه بخش فرهنگی تحت پوشش شعارهای عدالت‌خواهانه، یکی دیگر از آدرس‌های نادرست این روزهاست. بودجه فرهنگ و امور فرهنگی کمتر از ۲ درصد از کل بودجه عمومی کشور را شامل می‌شود و تمرکز بر این بخش ناچیز و غفلت از ۹۸ درصد باقی‌مانده، نشان از سوگیری تحلیلی و ارائه راهکارهای نامناسب برای حل مشکلات بودجه‌ای دولت دارد. حال آنکه هزینه در حوزه فرهنگ، نه تنها هزینه نیست، بلکه سرمایه‌گذاری سودمندی حتی برای رفع چالش‌های اقتصادی کشور محسوب می‌شود. بدیهی است کاهش سرانه آموزشی و فرهنگی، جامعه را به ورطه عقب‌ماندگی و ناآگاهی سوق خواهد داد.

جناب آقای رئیس‌جمهور!

جنابعالی بارها بر ضرورت توجه به مردم و تحقق عدالت اقتصادی تأکید کرده‌اید. اکنون زمان آن است که این رویکرد در عمل محقق شود و نتایج آن نمایان گردد. سیاست‌های انقباضی از یک سو و شوک‌درمانی ارزی از سوی دیگر، تنها به گسترش دامنه فقر می‌انجامد. در شرایطی که برخی انحصارگران و رانت‌جویان از وضعیت نابسامان کنونی منافع کلانی می‌برند و در مقابل، سفره مردم تحت فشار شدید قرار گرفته، دولت باید با شجاعت، با اصلاح سیاست‌های ارزی و پولی و جلوگیری از خلق بی‌ضابطه نقدینگی توسط بانک‌ها — به ویژه بانک‌های خصوصی — مانع رانت‌جویی اقلیتی خاص در اقتصاد کشور شود و امید و رونق را به فضای اقتصادی بازگرداند.

مردم هنگامی با سیاست‌های اصلاحی دولت همراه می‌شوند که به وضوح ببینند دولت، بار اصلاحات را از سفره آنان آغاز نکرده، در برابر رانت‌جویان ارزی و ریالی مقاومت می‌کند و منابع عمومی را در مسیر منافع

همگانی، به ویژه در حوزه‌های حیاتی مانند آموزش، بهداشت و درمان، حمل و نقل عمومی و امور مشابه هزینه می‌نماید. اگر سیاست‌های نادرست ارزی و پولی اصلاح شود، دولت نه تنها با کسری بودجه مواجه نخواهد شد، بلکه می‌تواند منابع قدرتمندی را به تقویت زیرساخت‌های کشور و تشویق سرمایه‌گذاری مولد اختصاص دهد. البته در کنار این تحول، بازنگری در بودجه و اصلاح ساختار آن نیز ضرورتی انکارناپذیر است که می‌تواند اثرگذاری سیاست‌های صحیح ارزی و پولی را دوچندان کند.

ما امضاکنندگان این نامه، خواستار اجرای فوری موارد زیر به‌عنوان گام نخست اصلاحات اقتصادی هستیم:

1. اخذ مالیات از رانتهای ارزی: اعمال سیاست مالیاتی سختگیرانه بر سودهای ناشی از نوسانات ارزی، هم در شرکت‌های دولتی و هم در نهادهای غیردولتی از جمله بانک‌های خصوصی.
2. تغییر پایه درآمدی دولت: حرکت به سمت درآمدهای پایدار (مانند درآمدهای مالکانه از انفال) و گسترش پایه‌های مالیاتی به جای اتکا به درآمدهای ناپایدار ناشی از افزایش نرخ ارز.
3. شفافیت مطلق در تخصیص ارز: راه‌اندازی سامانه‌ی برخط و انتشار عمومی لیست دریافت‌کنندگان ارز برای شناسایی ذی‌نفعان واقعی و جداسازی تولیدکنندگان از سوداگران.
4. تحریک تولید و جبران تورم: افزایش بودجه‌های عمرانی، تعدیل دستمزدها مطابق تورم و کنترل هوشمندانه‌ی خلق پول بانکی برای هدایت نقدینگی به بخش مولد.
5. اصلاح بودجه با احتیاط: پرهیز از کاهش بی‌رویه‌ی هزینه‌های جاری و عمرانی که با توجه به فشارهای تورمی، می‌تواند به رکود بیشتر بینجامد.
6. اولویت‌دهی به اصلاحات غیرقیمتی: تمرکز بر توانمندسازی مردم و کاهش اتلاف انرژی در فرآیندهای تولید و انتقال، پیش از هر اقدام قیمتی.
7. تناسب افزایش قیمت حامل‌های انرژی با درآمدها: هرگونه افزایش قیمت باید هم‌گام با جبران قدرت خرید مردم صورت پذیرد.
8. بسیج سرمایه‌های مردمی: معرفی طرح‌های ملی بزرگ در حوزه‌های کلان (انرژی، مسکن، راه) برای جذب مشارکت مالی مردم در سرمایه‌گذاری مولد.
9. الزام بازگشت ارز صادراتی: اجبار صادرکنندگان به عرضه‌ی ارز در بازار رسمی و برخورد قاطع با عرضه در بازار غیررسمی، همراه با مدیریت دقیق مصارف ارزی.
10. برخورد قاطع با اخلاصگران اقتصادی: مجازات شدید فرصت‌طلبانی که با احتکار و اختلال در عرضه‌ی نهاده‌ها، تولید کشاورزی و دامی را مختل می‌کنند.

کشور امروز بیش از هر زمان دیگری نیازمند خروج از چرخه‌ی سیاست‌های نادرست ارزی و پولی است. مردم باید اطمینان یابند که هرگونه سختی اضافی، به بهبود پایدار معیشت آنان و تقویت اقتصاد ملی می‌انجامد، نه به کاهش بیشتر ارزش پول و افزایش فشار بر زندگیشان.

ما امضاکنندگان، آمادگی خود را برای مشارکت در تنظیم بودجه‌ای کارآمد و عادلانه و ارائه‌ی راهکارهای عملیاتی مؤثر اعلام می‌داریم.

احمد علی یوسفی - سید حسین میرمعزی - سید محمد کاظم رجایی - محمد جواد توکلی - حسن حسن خانی - سعید فراهانی فرد - سید مهدی زریباف - مهدی رجایی نیا - حمید رضا مقصودی - محمود دهقانی - محمد بیدار - عباس شفیعی نژاد - مصطفی کاظمی - سید حمید جوشقانی - حسین بحرینی یزدی - مهدی مظهر - حبیب الله لطفی - جواد عبادی - محمد سعید پناهی - محمد جواد قاسمی - قاسم عسگری - علی سعیدی - محمود عیسوی - سید عبدالحمید ثابت - علی علیپور - علیرضا طلائی - سید ناصر علم الهدی - کمیل قنبرزاده - محمد مطلبی فشارکی - مجتبی شیخی ده آبادی - سید رضا حسینی - سید رضا موسوی - یعقوب جمالی - عبدالخالق کریمی - محسن خلیلی تیرتاشی - امید ایزانلو - سید محمد علی موسوی - مهدی دهقانی - محمد جمال شاکری - حمید رضا کریمی - علی جابری - سید صادق طباطبایی نژاد - علی اصغر هاشم‌پور - عبدالخالق قاسمی - علی اصغر ربیعی - مرتضی صالحی - حسن حسینی سیستانی - سعید کریمی - سید جواد میرزاده - محمد مهدی کرمی - احمد ملکی - سید محمد فیروز آبادی - محمد کاظم صباغی - سید سامان حسینی - سید احمد اسدی زاده - علیرضا عرب زاده - داود اقا جانلو - محمد زارعی محمود آبادی - حسین زمانی میقان - علی رحیمی - زهرا سرکار راه - باقر ابراهیمی لویه - محمد رضا وحیدی منش سید محمد حسین موسوی - محمد رضا سعادت - محمد حسین زراعتی - علی قاسمی - مهدی جمشیدی - عبدالله فتاحی - سید امیر حسین حسینی - عرشیا یحیایی - سید محمد حسین فاضلی - مجتبی امیری - موسی مزینانیان - حمزه معلی - مهدی خوش اخلاق - حمزه منصوریان - مصطفی عظیمی - محمد حجتی